

Mottagare:  
Kungliga biblioteket  
Sekretariatet för den nationella  
biblioteksstrategin

Dnr: 4128-2018

## Synpunkter på utkast till Nationell biblioteksstrategi

### Inledning

Kungliga biblioteket har fått i uppdrag av regeringen att lämna ett förslag till en nationell biblioteksstrategi för Sverige. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2019.

Ett utkast till förslag presenterades i maj 2018. Aktörer inom det allmänna biblioteksväsendet och övriga intressenter har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på utkastet senast den 31 oktober 2018.

Region Norrbotten vill med denna skrivelse lämna synpunkter på utkastet och det fortsatta arbetet med strategin.

### Vision

Det saknas en tydlig vision av biblioteksväsendets roll och uppgifter och med målformuleringar som visar färdriktningen för de kommande åren. Dokumentet är idag mer av en handlingsplan, visserligen med flera bra och viktiga förslag och lösningar, men med avsaknad av en strategisk framtidsbild och tydliga beskrivningar av bibliotekens roll och funktion för exempelvis det demokratiska samhällets utveckling, det livslånga lärandet och för individers personliga utveckling och kreativitet.

### Statens stödjande funktion

Merparten av förslagen landar i slutsatsen om ett förstärkt statlig nivå med utökade ansvarsområden och en tydligare styrande roll med därtill tillförda ekonomiska medel. Det saknas emellertid ett utvecklat och mer problematiserat resonemang för hur staten ska stödja och främja likvärdig tillgång till bibliotekstjänster i landet och stärka kommunernas arbete med att bedriva biblioteksverksamhet i städer och på landsbygd med fysiska, digitala och mobila verksamheter. Strategin bör i högre grad tillskriva staten ett utökat ansvar som syftar till att främja samarbete och samordning och där stat, region och kommun samverkar som jämbördiga parter. Den statliga nivån ska underlätta och stödja, inte styra den verksamhet som regionerna och kommunerna ansvarar för och finansierar. De kommunala bibliotekens behov ska vara vägledande.

## Infrastruktur

I utkastet råder en begreppsförvirring rörande Kungliga biblioteket – Nationalbiblioteket – Myndigheten. Det är även otydligt hur funktionen av ett operativt Kungliga bibliotek med drift och utvecklingsansvar för nationella bibliotekstjänster ska förhålla sig till rollen och funktionen som övergripande myndighet för det samlade biblioteksväsendet. Bibliotekslagens 18 § lyder: ”Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.” (2013:801)

Region Norrbotten anser att det behövs en fristående myndighet som särskiljs från en statlig operativ verksamhet och som ansvarar för samordningen mellan de statliga myndigheter och aktörer som på olika sätt ska samverka för en biblioteksutveckling som kommer hela landet till del.

## Regional biblioteksverksamhet

I utkastet finns förslag till en organisatorisk förändring av de regionala biblioteksverksamheterna, något som inte är en del av uppdraget att formulera ett förslag till en nationell biblioteksstrategi. Den regionala biblioteksverksamheten lyder under den kommunala självstyrelsen och finansieras inom kultursamverkansmodellen och av regionerna. Huvudmannaskapet regleras i 11 § i bibliotekslagen:

”Varje landsting (...) ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.”

Det finns redan idag en väl fungerande samverkan mellan de regionala biblioteksverksamheterna, exempelvis inom Bibliotekssamverkan i Norr och FRB, Föreningen för regional biblioteksverksamhet. (Bibliotekssamverkan i Norr är regionbiblioteken i Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland och Jämtland Häradalen.)

## De prioriterade målgrupperna

Det är positivt med ett förstärkt stöd till Internationella biblioteket och att det förutom medieförsörjning även ska omfatta funktionen kunskapscentrum som ger stöd i form av exempelvis kompetensutveckling. Detsamma gäller den liknande förstärkning som föreslås Myndigheten för tillgängliga medier och att de ses som en central verksamhet i uppbyggandet av ett nationellt digitalt bibliotek.

När det gäller de nationella minoritetsspråken och urfolkets språk fungerar de regionala biblioteksverksamheterna som viktiga stöd- och samordningsfunktioner för ökad kompetens och verksamhetsutveckling i kommunerna. Den statliga nivån behöver även den ta ett ansvar för att stödja arbetet för de nationella minoritetsspråken och urfolkets språk. Därför är förslaget om att inrätta särskilda resurs- och ansvarsbibliotek runt om i landet för språken, och med en lånecentral/depåfunktion, mycket positivt och ett förslag som

Region Norrbotten stödjer. Det är också viktigt att det utgivningsstöd som finns för litteratur på de nationella minoritetsspråken och urfolkspråken förstärks och utvecklas.

## Barn och unga

Läsning kan ske på olika sätt och genom olika medietyper. Därför är det bra och viktigt att det vidgade textbegreppet lyfts fram i utkastet. Region Norrbotten efterlyser en diskussion om vad ett digitalt läsfrämjande är, hur det ska definieras och vilka strategiskt viktiga satsningar som behöver tas för att stödja det arbete som utförs på folk- och skolbiblioteksverksamheterna. Region Norrbotten ser även positivt på förslaget att utveckla metoder för uppföljning av effekter av läsning.

Skolans uppdrag är att lära barn att läsa och det har i läro- och kursplaner gjorts ett förtydligande om att skolan ska stärka elevernas digitala kompetens. Region Norrbotten stödjer förslaget om en utbyggd skolverksamhet digitalt och analogt. Skolverket måste också ges ett tydligt uppdrag att stödja och stärka kvaliteten inom skolbiblioteksverksamheten. En satsning på skolbibliotek i landet kräver även att staten tillför medel till kommunerna för att säkerställa en likvärdig tillgång i landet.

Sekretariatet föreslår en satsning på en permanent finansiering och drift av digitala tjänster för barn. Här omnämns Barnens bibliotek, Bibblix och Norrbottens tjänst Polarbibblo.se. Det är ett förslag som Region Norrbotten stödjer och förordar då Polarbibblo.se används av och möter barn från hela landet. Målgruppen unga bör dock också synliggöras och finnas med i en infrastruktursatsning för digitala bibliotekstjänster. Barn och unga är prioriterade målgrupper för folkbiblioteken och framtida användarmålgrupper för andra bibliotekstyper inom biblioteksväsendet. Utöver att vara en läs- och skrivfrämjande tjänst och en digital plats för barns eget skapande, främjar de digitala tjänsterna även barn och ungas digitala kompetens. Region Norrbotten instämmer i att det behövs en skyndsam utvärdering av hur de befintliga tjänsterna för barn kan utvecklas till gemensamma resurser för Sverige då frågan om framtida drift och finansiering är akut.

## Digitalisering

Målformuleringen för området digitalisering är för snäv, kortsiktig och fokuserar enbart på att tillgängliggöra bibliotekens samlingar. Digitalisering är inte endast en infrastrukturfråga utan omfattar även innovation, ledning, säkerhet och digital kompetens enligt den digitaliseringsstrategi som finns framtagen för Sverige. En nationell bibliotekstrategi bör samspela med den framtagna digitaliseringsstrategin. Digitalisering måste också utgöra en del av den vision som formuleras för strategin och genomsyra samtliga målområden.

Flera av de åtgärder som föreslås för ett förstärkt digitalt och samlat biblioteksväsende anser Region Norrbotten kommer att stärka biblioteksverksam-

heterna runt om i landet. Förslaget om en nationell plattform för åtkomst och utlåning av digitala medier, och som även innehåller andra gemensamma digitala bibliotekstjänster, är ett bra och viktigt förslag.

Region Norrbotten förordar ett samlat nationellt digitalt bibliotek där aktörer med ett statligt uppdrag samverkar kring innehåll, drift och utveckling. Det är aktörer såsom Kungliga biblioteket, Myndigheten för tillgängliga medier, Internationella biblioteket och de förslagna resursbiblioteken för de nationella minoriteterna, urfolket och för barn och unga. Arbetet bör ledas av en utsedd biblioteksmyndighet med ett tydligt övergripande samordningsansvar.

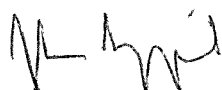
## Kompetensförsörjning och fortbildning

Region Norrbotten stödjer förslaget om en förstärkning av de biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningarna för att stödja och försörja biblioteken med relevant kompetens. En ökning av antalet studieplatser är dock inte tillräcklig. Lärosätena behöver utveckla utbildningarnas innehåll i samverkan med biblioteksbranschen och det behövs en större lyhörddhet för de mindre kommunernas behov av kompetens.

Region Norrbotten ser även positivt på att de regionala biblioteksverksamheternas tillskrivs ett fortsatt stort ansvar för fortbildning i samverkan med andra aktörer. Den regionala biblioteksverksamheten är den aktör som står för merparten av den kompetensutveckling som idag anordnas för, och i samråd och samverkan, med kommunerna. Region Norrbotten är kritisk till den beskrivning som ges av de regionala biblioteksverksamheterna som splittrade och otillräckliga. De regionala och kommunala behoven är grunden för arbetet vilket medför olikheter i innehåll och upplägg. En nationell styrning och likriktning skulle inte gagna de kommunala biblioteksverksamheterna och är inte förenlig med den kommunala självstyrelsen och de olika behov som finns runt om i landet. Region Norrbotten är positiv till initiativ till samarbete mellan stat, regioner och kommuner för biblioteksutveckling och där parterna ses som jämbördiga vad gäller ansvar och inflytande.

För regionstyrelsen i enlighet med regionstyrelsens delegationsordning 9.5.

2018-10-25



Glenn Berggård

Regionstyrelsens ordförande